

Senior Verpleegkundig Consulent Psychiatrie: hoezo en wat heb je eraan?

Inleiding

Deze functie bestaat al vanaf mei 1991 en is aanvankelijk als project begonnen. Sinds januari 1995 is dit een erkende functie binnen het Erasmus MC. In deze folder wordt een overzicht gegeven van de geschiedenis en ontwikkeling van deze functie, de taken en werkwijze van de (senior) verpleegkundig consulent psychiatrie en de relatie met andere disciplines.

Geschiedenis en ontwikkeling

De laatste decennia zijn de diagnostische, curatieve en palliatieve mogelijkheden in de gezondheidszorg enorm toegenomen. Voor de patiënt betekent dit dat de kans op genezing, de kans op verhoging van kwaliteit van leven en de vergroting van de kwantiteit van leven, zijn toegenomen. Veelal betekent het ook dat hij/zij ingrijpende onderzoeken/behandelingen moet ondergaan die voor hem/haar een zware belasting kunnen vormen, soms zo zwaar dat dit leidt tot psychosociale en/of psychiatrische problemen met de daarbij behorende gedragsproblemen.

Tevens is er een toename in de complexiteit van zorg te constateren. Ook het verplegen van patiënten die invaliderende / verminkende behandelingen moeten ondergaan en/of op korte termijn zullen overlijden, maakt dat de emotionele belasting voor de verpleegkundigen van somatische afdelingen is vergroot. Er wordt een groot beroep gedaan op hun kennis, vaardigheden en inzicht m.b.t. zowel het somatisch-technisch, psychosociaal als psychiatrisch zorggebied.

Echter, ook een verpleegkundige is geen duizendpoot. De laatste jaren is er dan ook bij somatisch verpleegkundigen een groeiende behoefte te constateren aan ondersteuning bij en advisering van hun omgang met patiënten met gedragsproblemen welke te maken hebben met hun somatisch ziek zijn . Om onder andere in die behoefte te kunnen voorzien zijn er al een aantal jaren in diverse ziekenhuizen verpleegkundig consulenten psychiatrie aangesteld.

De functie bestaat al geruime tijd binnen de gezondheidszorg. Het volgende overzicht illustreert dit:

- 1965: In het Massachusetts General Hospital te Boston wordt de eerste verpleegkundig consulent psychiatrie aangesteld; in de daarop volgende jaren ontstaan er in Amerika universitaire opleidingen voor verpleegkundig specialisten m.b.t. verpleegkundig consulenten psychiatrie (Boston, Rochester en Yale).
- 1985: In het UMC wordt als onderdeel van de psychiatrische consultatieve dienst een verpleegkundig consulent aangesteld.
- 1989: Oprichting "Landelijke Werkgroep Consultatieve Psychiatrische Verpleegkunde" (15 leden).
- 1990: In het rapport "Psychiatrische hulpverlening in het algemeen ziekenhuis "van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid wordt als één van de aandachtspunten voor het te ontwikkelen beleid genoemd:....."de ontwikkeling van de functie consultatief verpleegkundige".
- 1991: De werkgroep besluit tot oprichting van de beroepsvereniging VCPV.
- 2003: Inmiddels heeft de beroepsvereniging zo'n kleine honderd leden.
- 2006: VCPV is toegetreten tot de V&VN.

In vele algemene en academische ziekenhuizen in Nederland zijn verpleegkundig consulenten psychiatrie werkzaam. Sinds mei 1991 in het Erasmus MC-Centrumlocatie, sinds oktober 1993 in het Erasmus MC-Daniel den Hoed en sinds 2001 ook in het Erasmus MC-Sophia (afdeling obstetrie)

Wat is een Senior Verpleegkundig Consulent Psychiatrie?

Een (senior) verpleegkundig consulent is gespecialiseerd op het gebied van psychiatrische verpleegkunde bij somatisch zieke mensen en heeft ervaring in zowel de somatische als psychiatrische verpleegkunde.

De termen consultatie en consult worden in de gezondheidszorg nogal eens door elkaar heen gebruikt, toch is er een duidelijk verschil tussen consultatie en consult. In beide gevallen is er sprake van een consultvrager en een consultgever. Van "consultatie" spreekt men als er door de hulpverleners **over** een patiënt en/of de patiënt gerelateerde werkproblemen wordt gesproken **zonder** dat de patiënt wordt gezien door de consultgever. Bij consultatie gaat het om het oplossen of voorkomen van werkproblemen middels het vergroten van kennis, vaardigheden en inzicht van de consultvrager. Consultatie is **geen** therapie en richt zich **niet** op persoonlijke problemen van hulpverleners. Men spreekt van "consult" als een hulpverlener (= consultgever) op verzoek van de behandelaar (= consultvrager) contact heeft met de patiënt. "Consult" heeft betrekking op het contact tussen hulpverleners die elkaar om advies of gedeeltelijke medebehandeling vragen. Bijvoorbeeld: chirurg vraagt psychiater in consult bij patiënt met slaapproblemen; psychiater spreekt patiënt, schrijft advies op m.b.t. slaapmedicatie en vertrekt. Het is aan de chirurg om het advies over te nemen.

Een verpleegkundig consulent verleent primair **indirecte** patiëntenzorg middels consultatie aan andere hulpverleners.

Het werkkterrein van een senior verpleegkundig consulent psychiatrie

Enkele praktijkvoorbeelden waar verpleegkundigen, werkzaam op somatische afdelingen, mee te maken kunnen krijgen:

Een patiënt waarmee je nauwelijks contact krijgt en die alleen maar zegt: "Laat mij maar liggen."

Een oudere mevrouw die opgenomen is met acute pijnklachten waar de artsen geen aanwijsbare oorzaak voor kunnen vinden; het ene moment doet ze alles zelf en een uur later belt ze elke 5 minuten: ligt dan kreunend in bed en heeft bij alles hulp nodig. Tevens lopen in het team de visie over hoe met dit gedrag om te gaan nogal uiteen.

Een jonge man die een chemokuur ondergaat, vraagt voortdurend aandacht door te bellen, aan meerdere verpleegkundigen dezelfde vraag te stellen en iedereen die zijn kamer binnenkomt aan te klampen. Tevens houdt hij geen rekening met de behoeften van zijn kamergenoten m.b.t. rust, afspraken over het t.v. gebruik, enzovoort.

Twee dagen nadat hij is geopereerd reageert een oudere man in toenemende mate verward op aanspreken, ook is hij regelmatig onrustig en maakt een wat angstige indruk. Hij weigert zijn medicatie en zegt dat zijn kamergenoten niet te vertrouwen zijn.

Het verplegen van somatisch zieke patiënten met psychische problemen en het daaruit voortkomende gedrag, stelt vaak hoge eisen aan de verpleegkundigen. Als verpleegkundige kun je niet altijd aan die eisen voldoen. Soms omdat je kennis niet toereikend is om met dit soort afwijkend gedrag om te gaan, soms omdat je de kennis wel hebt maar te weinig vaardigheden om met dit gedrag op een adequate wijze om te gaan. Het kan dan gebeuren dat je je onzeker voelt, geïrriteerd bent en bang gedraagt in de omgang met deze patiënt. Ook kan er binnen het team een meningsverschil ontstaan over het te voeren beleid, de wijze waarop de patiënt (en zijn familie) wordt benaderd.

In dergelijke situaties kan de senior verpleegkundig consulent psychiatrie op grond van kennis en ervaring een zinvolle bijdrage leveren bij het oplossen van dit werkprobleem.

Zoals reeds genoemd is een (senior) verpleegkundig consulent psychiatrie gespecialiseerd op het gebied van psychiatrische verpleegkunde bij somatisch zieke patiënten. De twee hoofddoelstellingen van deze functie zijn:

- Het ondersteunen en/of adviseren van afdelingsverpleegkundigen in die situaties waarin zij werkproblemen ervaren bij het verplegen van patiënten met een psychische en/of gedragsstoornis.
- Het ondernemen van activiteiten gericht op het vergroten van kennis, vaardigheden en inzicht van afdelingsverpleegkundigen m.b.t. psychiatrisch verpleegkundige zorg bij lichamelijk zieke patiënten.

Waarvoor kan je de verpleegkundig consulent inschakelen?

- Voor elk verpleegprobleem op psychisch en gedragsmatig gebied. Bijvoorbeeld bij werkproblemen met een patiënt die:
  - afwerend is in contact
  - niet lijkt mee te werken
  - een verwarde indruk maakt
  - inactief is
  - een angstige indruk maakt
  - zeer veel aandacht vraagt.
- Bij complexe verpleegproblemen waar extra aandacht nodig is van de verpleegkundigen.

Wat kan de verpleegkundig consulent doen?

De verpleegkundig consulent probeert eerst de hulpvraag zo duidelijk mogelijk te krijgen:

wat is het probleem?

wie heeft er advies/begeleiding/steun nodig?

Soms is het doorspreken van de problemen rondom de betreffende patiënt en het aanreiken van suggesties voldoende om de impasse te doorbreken. Soms is het nodig dat de consulent een gesprek heeft met de patiënt of stelt hij voor om via de behandelend arts een consult van de psychiater aan te vragen.

Ander interventies kunnen zijn:

- Het mede opstellen van een verpleegplan waarin psychiatrisch verpleegkundige aspecten zijn geïntegreerd.
- Het geven van concrete (psychiatrisch) verpleegkundige adviezen m.b.t. het gebied van attitude en vaardigheden.
- Het, zonodig, ondersteunen en begeleiden van verpleegkundigen m.b.t. het uitvoeren van het verpleegplan en/of opvolgen van de adviezen.
- Het geven van een "klinische" les.
- Consultatie aan teams.
- Individuele begeleiding van een patiënt **indien**:
  - psychiatrische verpleegkundige observatie/methodiek noodzakelijk is.
  - complexe verpleegproblemen maken dat specifiek psychiatrisch verpleegkundige zorg geïndiceerd is.

Verder kan de verpleegkundig consulent psychiatrie benaderd worden voor:

- onderwijs o.a. bijscholingen
- supervisie
- intervisie
- coachen

Wie kan de verpleegkundig consulent inschakelen?

- Verpleegkundigen die advies en/of ondersteuning willen bij het verplegen van patiënten met o.a. psychische en/of gedragsproblemen, kunnen de verpleegkundig consulent op eigen initiatief inschakelen.
- De psychiater als nadere psychiatrische verpleegkundige observatie en/of methodiek geïndiceerd is.

- Behandelteams indien psychiatrische verpleegkundige expertise gewenst is.

Ten behoeve van eventueel overleg en afstemming van taken is het praktisch dat de verpleegkundige staf maar ook de afdelingsarts van de inschakeling van de verpleegkundig consulent op de hoogte zijn. Indien nodig zal de verpleegkundig consulent overleg voeren met andere bij de patiënt betrokken hulpverleners.

Hoe is de verpleegkundig consulent te bereiken?

Ger van der Hoeven is, als Senior Verpleegkundig Consulent Psychiatrie, op alle verpleegafdelingen van het Erasmus MC-Centrumlocatie en Sophia (afdeling obstetrie) werkzaam en is bereikbaar via:

- Pieper * 8-33631
- Toestel 34918
- E-mail g.vanderhoeven@erasmusmc.nl

Consultatieve Dienst Psychiatrie
Erasmus MC-Centrumlocatie Rotterdam